

Achttiende Bijbelstudie over 1 Samuël 12:1-25 – hoofdstuk 20 van ‘Gebeden’, bijbelstudies over Samuël

1. Zingen: Ps. 71:5 en 6
2. Gebed
3. Lezen: 1 Samuël 12:1-25
4. Welkom en mededelingen

Inleiding

1. De vorige keer zagen we dat Saul als het ware voor de derde keer het koningschap aanvaardde; dat was in Gilgal. De eerste keer was er de zalving door Samuël, heel persoonlijk (hfst. 9); de tweede keer werd hij in Mizpa door het volk tot koning uitgeroepen, nadat hij door het lot was aangewezen (hfst. 10). Daarna was er de strijd met koning Nahas van de Ammonieten, waarbij de stad Jabes bevrijd werd (hfst. 11). Toen riep Samuël het volk bijeen in Gilgal, en werd hij zoals gezegd in het koningschap bevestigd. Dat wordt ons nog net in het laatste vers van hfst. 11 meegedeeld, vers 15. Nu we vandaag met 1 Samuël 12 verder gaan, zijn we dus nog steeds in Gilgal. Bij het begin van een nieuw hoofdstuk denken we al gauw dat er nu weer iets nieuws gaat gebeuren, maar hier loopt het verhaal gewoon door. Ja, de vergadering in Gilgal is eigenlijk nog maar pas begonnen.

2. Als Saul nu definitief tot koning is aangewezen en bevestigd, laat Samuël het volk nog niet naar huis gaan. Hij beseft dat er nu een einde is gekomen aan de periode dat hij richter over het volk Israël is geweest. Daarom wil hij met een zuiver geweten zijn werk kunnen neerleggen. Hij weet dat zijn zonen hun ambt niet vlekkeloos hebben gedaan. Ze werden terecht door het volk beschuldigd, en konden hun werk niet langer voortzetten. Het is begrijpelijk dat Samuël van het volk een verklaring wil horen dat hij zijn ambt op een eerlijke wijze mag teruggeven.

3. Hij begint zijn toespraak met erop te wijzen dat hij het verzoek om een koning heeft ingewilligd – ‘zie, ik heb naar uw stem gehoord’ (vs. 1). Kijk maar, ‘daar trekt de koning voor uw aangezicht heen’ (vs. 2). Ik ben oud geworden, en Saul neemt mijn regeringstaken over. Vanaf mijn jeugd tot mijn ouderdom toe heb ik ‘voor uw aangezichten gewandeld’. Dat kunnen de mensen zich maar al te goed herinneren – de oudsten kennen hem zelfs al vanaf de tijd dat hij als een klein jochie de hogepriester Eli mocht helpen.

4. Merkwaardig dat Samuël hier toch nog even zijn zonen noemt. De kanttekeningen denken dat Samuël hen hier noemt als ambteloze burgers, die men misschien toch nog op een of andere manier kan inschakelen. Anderen denken dat ze zich misschien bekeerd hebben van hun verkeerde handelingen en daarom nog op een of andere manier kunnen dienen. Of is hier bij Samuël toch iets wat we bij zovelen zien als het om de eigen kinderen gaat? Dat hij het verkeerde in hen maar moeilijk kan erkennen en toch nog een goed woordje voor hen doet?

5. Kan Samuël nu afscheid nemen? Of zijn er nog dingen die moeten worden rechtgezet? Als ds. Moerkerken in zijn bijbellezing over dit gedeelte spreekt, wijst hij op de gestalte van Samuël. Hij noemt dan enkele kenmerken. In de eerste plaats zijn zelfverloochening. Hij moet vele stappen terug. Hij was de leider en nu moet hij terugtreden. Dat kan heel moeilijk zijn. Maar hij treedt terug omdat hij weet dat de Heere het zó gewild heeft dat Saul als koning de wens van het volk mag gaan vervullen. Vervolgens is er het besef van een vrij geweten. Daarom durft hij in vs. 3 te zeggen: ‘Betuig tegen mij’. Samuël laat hier zien dat hij dezelfde begeerte heeft als later de apostel Paulus, die in Handelingen 24:16 zegt dat hij zich erin oefent om altijd een onergerlijk geweten te hebben zowel bij God als bij de mensen.

6. Dan begint er eigenlijk een soort rechtsgeding waarin Samuël het volk vraagt aanklachten tegen hem in te dienen ten overstaan van de Heere en Saul, Zijn gezalfde. Hij noemt zelf een aantal mogelijke zonden die hij gedaan zou kunnen hebben, verschillende vormen van corruptie. Heb ik van iemand een os of een ezel genomen? Heb ik iemand verongelijkt en onrecht aangedaan? Heb ik iemand onderdrukt of met geweld behandeld? Of heb ik steekpenningen van iemand aangenomen? Hij weet dat het niet zo is, maar hij wil het van het volk horen. Dat zeggen ze ook in vs. 4: ‘Gij hebt ons niet verongelijkt, niet onderdrukt en van niemands hand iets genomen.’ Dat klinkt heel spontaan; maar Samuël wil hen er toch van doordringen dat ze voor Gods aangezicht staan. De Heere is Getuige! Daarom zegt hij in vs. 5: ‘De HEERE zij een Getuige (...) dat gij in mijn hand niets gevonden hebt.’ En dan antwoordt het volk

opnieuw, heel kort, met één woord: Getuige! Dat betekent: we beseffen dat we dit zeggen voor Gods aangezicht!

6. Ds. Den Butter wijst hierbij op nog iets. Als het volk hier heel nadrukkelijk Samuëls onschuld betuigt, erkennen ze tegelijk dat er geen enkele reden was om hem aan de kant te schuiven. Dat ze dus ook fout waren toen ze om een koning vroegen.

7. Natuurlijk kan ook de vraag bij ons opkomen of Samuël hier toch niet teveel op zijn onberispelijkheid wijst. Hij was toch ook een zondaar, en ook van hem gold toch dat hij van nature geneigd is God en zijn naaste te haten? Ja, dat wist Samuël wel, en hij besepte dat ook hij van genade moest leven. Hij besepte juist heel goed dat hij zonder het offer, dat heen wees naar Christus en Zijn verzoening, niet leven kon. Er is er maar Eén zonder zonden, en dat is Christus Die ons in alles gelijk wilde worden, uitgenomen de zonde. Maar het gaat hier om zijn ambtelijke zonden – en daar kon het volk hem niet van beschuldigen. Zo kan hij terugtreden en afscheid nemen.

8. Dan kan nu Samuëls afscheidswoord beginnen, en daarbij valt een derde kenmerk op: zijn oprechtheid. Bij een afscheidswoord halen we vaak het positieve naar voren en het minder mooie bedekken we met de mantel der liefde. Maar zo doet Samuël hier niet. Hij begint zijn toespraak met een soort van historisch overzicht, een blik in Israëls verleden, en dan legt hij er de nadruk op Wie de Heere voor het volk geweest is en wat Hij voor hen gedaan heeft. Dat zijn de ‘gerechtigheden des HEEREN’ (vs 7), de rechtvaardige daden van de Heere. Dat zijn dus alle dingen waarin de Heere bewezen heeft dat Hij handelt in gerechtigheid. Hij heeft Zich gehouden aan de afspraken die Hij in het verbond met dit volk heeft gemaakt. Dan wijst hij op Mozes en op Aäron, die het volk uit het slavenhuis Egypte geleid hebben en hen brachten tot aan Kanaän. Maar in het land Kanaän verliet het volk de Heere al snel; zij verbraken het verbond en vergaten Hem. Dan verkocht de Heere hen in de hand van de vijanden van rondom zoals Sisera te Hazor, in de hand van de Moabieten of in de hand van de Filistijnen (vs. 9). Keer op keer toonde het volk zijn ontrouw jegens de Heere. En als de nood hoog steeg, ja, dan riepen ze tot de Heere. En Hij hoorde steeds weer en zond verlossing. Maar daarna vielen ze weer terug in dezelfde zonde. Zo ging het in de tijd van de richters steeds. Samuël noemt enkelen van hen in vs. 11: Jerubbaäl, Bedan, Jeftha en zichzelf. Jerubbaäl is natuurlijk Gideon en Bedan zal waarschijnlijk Barak geweest zijn. Is het niet vreemd dat Samuël ook zichzelf noemt? Nee, het is volkomen begrijpelijk dat hij deze historische terugblik tot aan zijn eigen tijd laat doorlopen, en dan komt hij uiteraard bij zijn eigen richterschap.

9. In dit verband kan Samuël het niet nalaten om toch nog één keer het verzoek van het volk om een koning te noemen. Daarom noemt hij vanuit de recente geschiedenis nog even de naam van Nahas, de koning van de Ammonieten. Die vorst was al vóór de geschiedenis met de stad Jabes bezig om land in het Overjordanse op de Israëlieten te veroveren. Zijn strooptochten daar waren de directe aanleiding voor het volk om bij Samuël om een koning te vragen. En dat, zegt Samuël aan het eind van vs. 12 verwijtend, ‘zo toch de HEERE, uw God, uw Koning was’. U hoort wel, hoe verwijtend dit klinkt. Wat is hij hier oprecht! Het volk moet in dit uur beseffen wat een grote zonde men gedaan heeft door een koning te vragen. Het gaat hier niet meer om Samuëls eer, maar om de eer van God. Ze hebben de Heere, hun God, als hun Koning afgewezen en een aards vorst gewild. Nou, zegt vs. 13, ‘zie daar de koning die gij verkoren hebt, die gij begeerd hebt.’ Daar staat hij! Maar ondertussen hebt u de Heere afgezworen!

10. Het volk moet nu echter niet denken dat er iets veranderd is in de relatie tussen de Heere en Israël. Ze hebben nu wel een aardse koning, maar die zal niet de plaats van de Heere mogen innemen. God blijft de Koning in Israël. Saul is niet meer dan een onderkoning. Het welzijn van Israël zal niet afhangen van hun aardse koning, nee, ze blijven afhankelijk van de Heere, hun ware Koning. Daarom volgt er in de vss. 14 en 15 een ernstige waarschuwing – citeren!

11. De verbondseisen zijn dus nog precies dezelfde als voorheen. Zowel het volk als de koning moeten ‘achter de HEERE’ zijn. Dan mogen ze zegen verwachten; maar als ze van de Heere afwijken, zullen de straf en het oordeel volgen. Samuël maakt dus duidelijk dat het volk nu wel een koning heeft, maar ze zijn en blijven afhankelijk van de Heere.

12. Dat mag Samuël bevestigen door een teken. Ongetwijfeld zal de Heere hem dat ingegeven hebben, zodat Samuël zeker weet dat het zal gebeuren als hij er om vraagt. Het is de tijd van de tarweoogst, zo ergens tussen half mei en half juni. Het regent dan vrijwel nooit. Maar nu, zegt Samuël, zal er een zwaar onweer losbarsten, gevolgd door zware regens, vs. 16/17. Het gebeurt zoals Samuël gezegd had. Hij bidt om dit teken en de Heere hoort. Het begint te bliksemen, de donder rolt door het luchtruim en het giet

van de regen. Het wordt angstaanjagend! Daar staat het volk, druipnat in de regen, en ze beven voor Gods stem in het onweer.

13. Nu gaan ze eindelijk beseffen wat ze gedaan hebben. Nu beseffen ze dat God Zijn afkeuring laat blijken en dat Hij over hen toornst. Ze hebben God verlaten. Hun verzoek om een koning was verkeerd, want daarmee gaven ze aan dat ze hun eigen gekozen wegen wilden gaan, los van God. Ze zijn ook ontrouw geworden aan Samuël. Hij was de man aan wie de Heere gehoor gaf. Dat beseffen ze. Daarom smeken ze hem of hij voor hen tot God wil bidden – tot God, úw God. Ze doen nog meer: het komt tot een schuldbelijdenis tegenover de Heere. Ze roepen namelijk tot Samuël: ‘Bid voor uw knechten de HEERE, uw God, dat wij niet sterven, want boven al onze zonden hebben wij dit kwaad daartoe – daar boven - gedaan, dat wij voor ons een koning begeerd hebben’ (vs. 19). Het heeft lang geduurd, maar eindelijk is het volk op de plaats waar het komen moest. In deze weg van schuldbelijdenis komt er nu ook plaats voor vergeving van de zonde. Samuël heeft een ontdekkende preek gehouden, waarin de zonden eerlijk werden benoemd. En het gevolg is dat het volk nu eindelijk als arme smekelingen God om genade gaat vragen.

14. Nu kan Samuël verder met zijn afscheidsrede, en nu komt er ook plaats voor een andere toon – de toon van de liefde. Daarom kan hij verder gaan met ‘Vrees niet!’ (vs. 20). Inderdaad, het volk heeft zwaar gezondigd. Maar het komt er nu op aan dat ze samen met hun koning de Heere zullen erkennen als hun ware Koning. Dan mogen ze hun aardse koning ook nog houden. Ze mogen echter niet meer opnieuw de afgoden gaan dienen en de Heere verlaten. Die afgoden zijn maar ‘ijdelheden’ (vs. 21), nietigheden – ze stellen helemaal niets voor.

15. Hoe kan het toch dat de Heere na alle verlatingen en afwijkingen tóch nog met Zijn volk te doen wil hebben? Het antwoord horen we als Samuël in vs. 22 vervolgt met de woorden: ‘De Heere zal Zijn volk niet verlaten om Zijn grote Naam, omdat het de HEERE liefd heeft, u Zich tot een volk te maken.’ We zouden kunnen zeggen dat Samuël hier eindigt in Gods welbehagen. Dat is de diepste reden: het heeft de Heere behaagd. Hij is de God van het verbond. Hij heeft Zijn Naam aan dit volk verbonden. Dat heeft de latere geschiedenis van het volk Israël ook wel laten zien. Ja, de afval is opnieuw gekomen en het heeft eeuwen later zelfs tot de ballingschap geleid. Maar ook daarna heeft de Heere Zijn volk niet verlaten, zelfs niet na hun verwerping van de Heere Jezus als hun Messias. Er is een rest overgebleven, en Paulus spreekt in Romeinen 9 tot 11 dat er een tijd zal komen dat geheel Israël – Joden en heidenen – zal zalig worden.

16. Nog is Samuël niet klaar met zijn afscheidsrede. Hij ziet het volk daar staan in de stromende regen, en medelijden zal zijn hart vervuld hebben. Hij zegt dan ook dat hij voor het volk zal blijven bidden. Hij is nu wel geen richter meer, maar zijn profetisch en priesterlijk werk mag nog enige tijd doorgaan. Hij zal het heil van Israël blijven zoeken, door voor hen te bidden en hun te onderwijzen. Door deze zelfverloochenende houding is Samuël hier ook enigszins een type zijn van de Heere Jezus. En dan volgt nog een laatste woord in vs. 24 en 25, een samenvatting van zijn afscheidsrede – een oproep en een waarschuwing: ‘Vrees de Heere en dient Hem, maar indien gij kwaad doet, zult gij én uw koning omkomen.’

17. Er worden in Samuëls toespraak twee lijnen zichtbaar. De eerste lijn betreft de ontrouw en de zonde van het volk, die mede tot uiting komt in de vraag om een koning. De tweede lijn betreft de trouw die de Heere laat zien, ondanks de zonde van het volk. Dat laatste wordt ook zichtbaar in de Psalm die we nu gaan zingen, Psalm 89:14.

Zingen: Ps. 89:14.